

มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแทรกแซงสื่อมวลชนโดยรัฐบาล **

จริยา คงมา *

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแทรกแซงสื่อมวลชนโดยรัฐบาล” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสาเหตุที่รัฐบาลทุกสมัยพยายามเข้ามาแทรกแซงสื่อ 2) เพื่อศึกษารูปแบบที่รัฐบาลใช้ในการแทรกแซงสื่อ 3) เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการแทรกแซงสื่อ และ 4) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแทรกแซงสื่อโดยรัฐบาล การศึกษครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีศึกษา 2 รูปแบบ คือ การศึกษาจากเอกสารและการศึกษาภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การศึกษครั้งนี้เป็นการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ใช้วิธีศึกษา 2 รูปแบบ คือ การศึกษาจากเอกสาร และการศึกษาภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสื่อสารมวลชนและการใช้แบบสอบถาม โดยกรอบในการวิจัยจะมุ่งศึกษาถึงกลไกจาก 3 ภาคส่วน คือ ภาควิชาชีพสื่อ ภาคประชาสังคม และภาครัฐ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าถ้ากลไกของทั้ง 3 ภาคส่วนทำหน้าที่ของตนเองอย่างเข้มแข็งและเคารพในหน้าที่ของกันและกัน ย่อมจะทำให้ได้มาซึ่งมาตรการป้องกันและแก้ไขการแทรกแซงสื่อมวลชนโดยรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพ นำไปสู่ผลลัพธ์จากการดำเนินงานของรัฐบาลที่เป็นไปเพื่อมุ่งผลประโยชน์สาธารณะอย่างแท้จริง

** ส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง “มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแทรกแซงสื่อมวลชนโดยรัฐบาล” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยโดยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาหลักคือ ผศ.ดร.ณัฐฐา วินิจนัยภาค และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผศ.ดร.ไพโรจน์ ภัทธนากุล ทั้งสองท่านเป็นอาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

* นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรการจัดการภาครัฐและภาคเอกชนมหาวิทยาลัย คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)

บทนำ

ปัจจุบันสื่อมวลชนจะยังมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของผู้คนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมประชาธิปไตยที่ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมมีการพัฒนามากขึ้นสื่อมวลชนเปรียบเสมือนเป็นสุนัขเฝ้าบ้าน (Watch Dog) อันมีหน้าที่สำคัญในการเป็นปากเสียง เพื่อรักษาผลประโยชน์ให้กับประชาชน แต่ในอีกด้านหนึ่งสื่อมวลชนก็กลายเป็นสินค้าที่มีการซื้อขายเหมือนกับสินค้าอื่นทั่วไป อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเข้ามาของระบบทุน ลักษณะเช่นนี้ทำให้สื่อถูกรอบงำจากทุนมากขึ้น และยังมีการผนวกอำนาจการเมืองเข้ากับอำนาจทุนเลยทำให้สื่อมวลชนไทยถูกแทรกแซงในลักษณะที่แนบเนียนมากขึ้นจนสถานะของการเป็นสุนัขเฝ้าบ้านเปลี่ยนมาเป็นสุนัขรับใช้ (นวนลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ, 2547: คำนำ)

สิทธิเสรีภาพสื่อมวลชนก็คือสิทธิเสรีภาพของประชาชน ถือได้ว่าเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เอื้อให้พลเมืองของประเทศได้มีโอกาสรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรอบด้าน รวมไปถึงการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาล (วรวิทย์ ฤทธิพิศ, 2539: 18) ทั้งนี้เห็นได้ว่าเมื่อเสรีภาพสื่อมวลชนไปกระทบต่อการปฏิบัติงานของรัฐบาล รัฐบาลจึงพยายามแทรกแซงเพื่อให้ได้สื่อมวลชนมาเป็นพวกเดียวกับตน เมื่อสื่อมวลชนถูกแทรกแซงและตกอยู่ภายใต้อำนาจของฝ่ายรัฐบาลจะทำให้ข่าวสารข้อเท็จจริงที่สื่อมวลชนนำเสนอออกสู่สาธารณะให้ประชาชนได้รับรู้ นั่นเป็นการรับรู้ข่าวสารเฉพาะด้านบวกเพียงด้านเดียว อันเป็นการบิดรอนสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในสังคมประชาธิปไตยอย่างมากซึ่งขัดต่อบทกฎหมายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 7 ว่าด้วยเรื่องของ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน ตามมาตรา 45 และมาตรา 46 ที่ระบุว่าเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนคนไทย และการนำเสนอข่าวในประเด็นสาธารณะของสื่อมวลชนได้อย่างอิสระ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลการขัดขวางหรือการแทรกแซงของผู้มีอำนาจรัฐ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550: 13-14)

ทั้งนี้ข้อมูลสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานะวิกฤตของสื่อมวลชนไทยอีกอย่างก็คือ จากผลการจัดอันดับเสรีภาพของสื่อมวลชนทั่วโลกทั้งสิ้นประมาณ 169 ประเทศขององค์กรผู้สื่อข่าวไร้พรมแดน¹ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2546 - 2552 พบว่า อันดับเสรีภาพของสื่อไทยลดอันดับลงอย่างต่อเนื่องภายในเวลา 5 ปี เริ่มจากปีพุทธศักราช 2546 อันดับเสรีภาพของสื่อมวลชนไทยอยู่ลำดับที่ 82 ในพุทธศักราช 2547 อันดับเสรีภาพของสื่อมวลชนไทยปรับขึ้นมามีลำดับที่ 59 แต่ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2548 - 2550 อันดับเสรีภาพของสื่อมวลชนไทยลดลงเรื่อยจากลำดับที่ 107 ในปี

¹ องค์กรผู้สื่อข่าวไร้พรมแดน (Reporters Without Borders - Reporters Sans Frontières หรือ RSF) เป็นองค์กรเอกชนสาธารณประโยชน์ที่มุ่งส่งเสริมสิทธิเสรีภาพด้านการสื่อสาร โดยข้อมูลได้มาจาก <http://www.rsf.org/en-classement1003-2009.html>

พุทธศักราช 2548 ลำดับที่ 122 ในปีพุทธศักราช 2549 และตกต่ำที่สุดในปีพุทธศักราช 2550 คือลำดับที่ 135 และพอเข้าสู่ปีพุทธศักราช 2551 อันดับเสรีภาพของสื่อมวลชนไทยเพิ่มขึ้นเล็กน้อยมาอยู่ที่ลำดับ 124 แต่จากการสำรวจประจำปีครั้งล่าสุดในช่วงตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2551 ถึง 31 สิงหาคม 2552 เสรีภาพของสื่อมวลชนไทยอยู่ลำดับที่ 130 ของโลก จากข้อมูลดังกล่าวเราจะเห็นได้ว่าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นเป็นพื้นที่ขาดแคลนเสรีภาพสื่อ และในขณะที่ประเทศไทยเคยถูกจัดอันดับไว้ค่อนข้างสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน แต่ลดอันดับลงอย่างต่อเนื่องก็สะท้อนให้เห็นว่าเมื่อกิจการสื่อมวลชนได้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมก็ย่อมต้องดำเนินการทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งกำไรสูงสุดตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ทุนนิยม ยังผลให้มีการแข่งขันอย่างจริงจังรวมทั้งมีการมุ่งแสวงหาผลประโยชน์เพื่อความอยู่รอดและความร่ำรวยขององค์กร ซึ่งเป็นกรอบที่บีบบังคับให้สื่อมวลชนมีฐานและธาตุแท้ในการตกเป็นเครื่องมือแห่งการแสวงหาผลประโยชน์ของการลงทุนหรือผลประโยชน์อื่นของผู้เป็นเจ้าของสื่อ ผู้หวังผลทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ดังนั้นความเป็นกลางในการลงทุนทางธุรกิจสื่อจึงมีลักษณะสัมพัทธ์ตามเงื่อนไขของผลประโยชน์ (พิทยา ว่องกุล, 2541) แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเป็นเรื่องยากที่สถานะของสถาบันสื่อมวลชนในสังคมไทยจะคงไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลางอย่างเต็มประสิทธิภาพ คราบไคที่สังคมไทยยังคงอยู่ภายใต้อำนาจทุนที่แฝงตัวมากับการใช้อำนาจรัฐเพื่อประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม

ปัญหาการแทรกแซงสื่อมวลชนกลายเป็นปัญหาเร่งด่วนของสังคมไทยที่ทุกภาคส่วนจะต้องให้ความสำคัญ เพื่อสื่อมวลชนจะได้มีเสรีภาพและความเป็นกลางในการนำเสนอข่าวสารสู่สาธารณะ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สื่อสามารถทำหน้าที่เป็นกระจกสะท้อนความเป็นจริงได้อย่างอิสระ ไม่ถูกชี้นำ ไม่ถูกแทรกแซง ไม่ถูกขัดขวาง หรือครอบงำด้วยอำนาจรัฐหรืออำนาจเงินจากผู้ใด ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของเสรีภาพสื่อมวลชนเนื่องจากแสดงให้เห็นถึงเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งขณะเดียวกันสื่อมวลชนที่ดีต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและเป็นอิสระทั้งจากรัฐบาลและนายทุน เพื่อยังให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในการรับรู้ข่าวสาร แต่ถ้าสื่อมวลชนถูกแทรกแซงก็จะกลายเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ผลงานด้านบวกให้กับรัฐบาล ซึ่งทำให้ข้อมูลที่นำเสนอไปสู่ประชาชนปราศจากความรอบด้าน ดังนั้นการที่รัฐบาลพยายามใช้อำนาจรัฐเข้าไปแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนจึงเป็นการปิดปากสื่อมวลชนอันเป็นเสมือนการปิดหูปิดตาประชาชนด้วยเช่นกัน เพราะถึงแม้ประชาชนจะมีสิทธิเลือกตั้งหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองประการอื่นๆย่อมไม่มีความหมายถ้าสื่อมวลชนไม่มีเสรีภาพหรือถูกกำกับควบคุมโดยรัฐบาลผู้มีอำนาจรัฐ เนื่องจากผู้ที่สามารถครอบครองอำนาจรัฐได้ก็ย่อมครอบครองสื่อได้ เมื่อครอบครองสื่อได้ก็ย่อมสามารถชักจูงประชาชนไปในทิศทางที่ผู้มีอำนาจรัฐต้องการได้

ข้อมูลข้อเท็จจริงเหล่านี้เน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาฐานรากของการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้เข้มแข็งด้วยการส่งเสริมให้สื่อมวลชนไทยมีสิทธิเสรีภาพตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ให้การรับรองไว้ อันจะนำไปสู่การก่อให้เกิดสิทธิเสรีภาพที่แท้จริงของประชาชนคนไทยในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นดังกล่าวที่ว่า “เสรีภาพของสื่อมวลชนคือเสรีภาพของประชาชน” (ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล, 2549) เพราะฉะนั้นบทบาทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแทรกแซงสื่อมวลชนไทยโดยรัฐบาล เพื่อเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาพลเมืองและการเมืองภาคพลเมืองต่อไป

สาเหตุที่ทำให้รัฐบาลทุกสมัยพยายามเข้ามาแทรกแซงสื่อมวลชน

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่เทคโนโลยีการสื่อสารมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วพรมแดน ขอบเขตผลกระทบต่อการสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นตัวกลางในการสื่อสารระหว่างรัฐบาลกับประชาชนอย่างเลียงไม่ได้ ทำให้ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตพื้นที่สื่อกลายเป็นสิ่งที่ผู้มีอำนาจรัฐหรือรัฐบาลพยายามที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อสื่อมวลชนมากขึ้น เนื่องจากผู้ที่ได้จัดตั้งรัฐบาลตระหนักว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลอย่างมากต่อความรู้สึกและทัศนคติของประชาชน เพราะฉะนั้นรัฐบาลจึงต้องการใช้สื่อเป็นเครื่องมือหรือกระบอกเสียงในการประชาสัมพันธ์นโยบาย ผลการดำเนินงาน รวมไปถึงกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการรักษาสถานะและค่านิยมจากประชาชน และต้องการใช้สื่อเป็นช่องทางหลักในการโฆษณาโน้มน้าวให้ประชาชนเห็นด้วยกับสิ่งที่รัฐบาลต้องการโดยมุ่งหวังเพื่อสร้างภาพลักษณ์เชิงบวก รวมถึงเพื่อป้องกันไม่ให้สื่อมวลชนกระทำการที่รัฐบาลมองว่าเป็นการทำทลายอำนาจรัฐ อันจะนำไปสู่ความมั่นคงทางการเมืองของรัฐบาลทั้งในสมัยปัจจุบันและสมัยต่อไป

รูปแบบหรือวิธีการที่รัฐบาลไทยใช้ในการแทรกแซงสื่อ

นับตั้งแต่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อปีพุทธศักราช 2475 สื่อมวลชนไทยถูกรัฐบาลทุกสมัยแทรกแซงมาตลอด โดยรูปแบบการแทรกแซงสื่อที่รัฐบาลนำมาใช้ก็ขึ้นอยู่กับบริบททางการเมืองการปกครองเป็นสำคัญ กล่าวคือ ถ้าเป็นยุครัฐบาลทหารหรือยุคปฏิวัติรัฐประหารรูปแบบการแทรกแซงสื่อจะเป็นในลักษณะการใช้อำนาจรัฐผ่านทางกฎหมายได้โดยตรง เช่น ทบแท่นพิมพ์ เอาโซ่ไปล้อม เอาเนื้อหาไปให้ตรวจสอบเซ็นเซอร์ เป็นต้น แต่ถ้าเป็นรัฐบาลในสังคมประชาธิปไตยที่เปิดกว้างทางเศรษฐกิจรูปแบบการแทรกแซงสื่อจะมีความแนบเนียนและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นด้วยการใช้ทั้งอำนาจรัฐ

และอำนาจทุน ซึ่งจากการวิจัยพบว่ารูปแบบการแทรกแซงหรือวิธีการที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อทำการควบคุมสื่อท่ามกลางยุคทุนนิยมประกอบด้วยมี 6 รูปแบบ คือ 1) แทรกแซงสื่อผ่านงบประมาณ 2) แทรกแซงสื่อผ่านความสัมพันธ์ส่วนตัว 3) แทรกแซงสื่อด้วยวิธีการกว้านซื้อหุ้น 4) แทรกแซงสื่อผ่านระบบสัมปทาน 5) แทรกแซงสื่อระบบกฎหมาย และ 6) แทรกแซงสื่อผ่านหน่วยงานภาครัฐ

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่ารูปแบบการแทรกแซงสื่อภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมจะมีลักษณะที่แตกต่างจากวิธีการแทรกแซงสื่อมวลชนในช่วงก่อนที่จะมีระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเข้ามา คือจากเดิมจะเป็นการแทรกแซงสื่อที่รัฐบาลสามารถใช้อำนาจรัฐผ่านทางกฎหมายได้โดยตรง แต่ภายใต้สภาพสังคมประชาธิปไตยที่มีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมการแทรกแซงด้วยวิธีการใช้อำนาจรัฐไม่สามารถกระทำได้อีกต่อไป เนื่องจากกระแสสังคมที่ไม่ยอมรับ และที่สำคัญขัดต่อหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 7 ว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน ทำให้รูปแบบการแทรกแซงสื่อมวลชนโดยรัฐบาลเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่แนบเนียนและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นด้วยการอาศัยอำนาจทุนร่วมกับอำนาจรัฐ อำนาจทุนเปรียบเสมือนเป็นมือที่มองไม่เห็น ที่รุกคืบเข้ามาครอบงำสื่อโดยวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาว่าจะลงโฆษณาในสื่อไหนๆหรือไม่ หรือแม้กระทั่งการไปบีบโรงพิมพ์มิให้ทำการตีพิมพ์สื่อที่รัฐไม่พึงประสงค์ ดังนั้นการคุกคามและแทรกแซงสื่อของทุนในยุคปัจจุบันนั้นจึงทำได้เด็ดขาดกว่าและแนบเนียนกว่าการคุกคามและควบคุมโดยรัฐบาลผู้มีอำนาจรัฐ

ผลกระทบที่เกิดจากการแทรกแซงสื่อมวลชนโดยรัฐบาล

ผลกระทบด้านลบโดยตรงต่อตัวของนักวิชาชีพสื่อ คือ ทำให้การนำเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐไปสู่สาธารณชนถูกจำกัด เป็นเหตุให้ตัวผู้ประกอบวิชาชีพสื่อไม่สามารถทำงานในเชิงอุดมคติตามหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากถ้ามีการแทรกแซงย่อมหมายความว่าอย่างน้อยที่สุดสื่อมวลชนจะต้องหลบตาข้างหนึ่ง หรือทำเป็นไม่รู้เรื่องราวบางเรื่อง อันจะนำไปสู่การบิดเบือนประเด็นข่าวสารต่างๆ ได้ หรือถ้าขั้นรุนแรงก็จะเกิดการเซ็นเซอร์ตัวเองของสื่อ ซึ่งจะส่งผลให้การควบคุมตนเองของสื่อมวลชนเบี่ยงเบนไปจากหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ และถ้าสื่อมวลชนยังคงยืนยันที่จะนำเสนอในสิ่งที่รัฐบาลไม่ต้องการหรือไม่พอใจ ผลกระทบที่ตามมาอาจถึงขั้นต้องออกจากตำแหน่งที่ทาสอยู่ได้ เช่น ถูกย้ายสายงานข่าวจากการเมืองไปประจำข่าวสิ่งแวดล้อม หรือถูกบีบให้รับผิดชอบโดยการลาออก เป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งผลต่อขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อสารมวลชนที่ต้องคอยกังวลอยู่ตลอดเวลาว่าถ้านำเสนอข่าวใดไปแล้วอาจจะไปกระทบกับนายทุนจนทำให้กระทบต่อตำแหน่งหน้าที่การงานได้

ทั้งนี้เมื่อสื่อมวลชนถูกแทรกแซงในการนำเสนอข่าวสารทางราชการหรือข่าวสารอื่นๆที่เป็นประโยชน์ ผู้ที่ได้รับผลกระทบอันดับต่อมารองจากตัวผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ คือ ภาคประชาชนในฐานะผู้บริโภคที่จะถูกบิดรอนสิทธิเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งหากสื่อมวลชนไทยและสังคมไทยยังคงนิ่งเฉยหรือปล่อยให้มี การแทรกแซงอย่างต่อเนื่อง ผลกระทบด้านลบที่ตามมาอีกประการคือ ระดับความน่าเชื่อถือทั้งในส่วนขององค์กรสื่อ และองค์กรวิชาชีพต่างๆที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลสื่อลดต่ำลง เพราะการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนมีหัวใจสำคัญคือการขายความศรัทธาและความน่าเชื่อถือให้กับสังคม แต่ตราบดีที่สื่อมวลชนยังคงถูกรัฐบาลแทรกแซง ความน่าเชื่อถือทั้งตัวสถาบันสื่อมวลชนและตัวรัฐบาลในสายตาประชาชนคนไทยรวมถึงนานาชาติจะยิ่งถูกบั่นทอนลงไป นำไปสู่ผลกระทบด้านลบที่เป็นประเด็นอันตรายอย่างมากต่อประเทศ คือ สังคมเกิดสภาพความขัดแย้ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยขาดซึ่งนักวิชาชีพที่มีศักยภาพ และเมื่อสื่อมวลชนถูกแทรกแซงย่อมทำให้ไม่สามารถทำหน้าที่ของสื่อในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นความจริงตามหลักวิชาชีพได้ ส่งผลให้ข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนรับรู้ขาดความหลากหลาย เป็นผลทำให้สังคมไม่เกิดการพัฒนาด้านความคิดให้มีความหลากหลาย อันจะส่งผลด้านลบต่อการพัฒนาในทุกๆด้านของประเทศทั้งการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ที่จะทำได้ยาก และประเด็นที่สำคัญคือตัวของรัฐบาลในฐานะผู้กระทำการแทรกแซงสื่อก็ย่อมไม่สามารถหนีผลจากการกระทำของตัวเองไปได้ เพราะผลกระทบด้านลบสำคัญที่จะสะท้อนกลับไปยังรัฐบาลก็คือในเรื่องของความน่าเชื่อถือและความศรัทธาทั้งในสายตาคนไทยและนานาชาติ อันจะส่งผลอย่างมหาศาลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลทั้งในสมัยปัจจุบันและสมัยต่อไป

แต่ในขณะเดียวกันหากมองในเชิงบวกก็จะเห็นได้ว่าการที่รัฐบาลพยายามแทรกแซงสื่อมวลชนก็ทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนที่ต้องปราศจากการถูกแทรกแซง รวมทั้งทำให้ประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมไทยมีความตื่นตัวที่จะออกมาแสดงพลังในการปกป้องสิทธิในการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ของตนมากขึ้น

มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแทรกแซงสื่อมวลชนโดยรัฐบาล

1) กลไกภาควิชาชีพสื่อ

ในส่วนของกลไกภาควิชาชีพสื่อ นั้นเครื่องมือหรือกลไกที่สำคัญยิ่งในการป้องกันการแทรกแซงทั้งจากอำนาจรัฐและอำนาจทุนได้ก็คือ การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนที่ต้องอยู่ภายใต้มาตรฐานจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพควบคู่ไปกับการตระหนักรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม กล่าวคือบทบาทของสื่อมวลชนในประเทศหนึ่งๆจะเป็นเสมือนกระจกสะท้อนให้เห็นถึง

ลักษณะทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมภายในประเทศนั้นๆ อย่างไรก็ตามบทบาท และหน้าที่ของสื่อมวลชนไม่ว่าจะอยู่ในสังคมที่ปกครองโดยทหาร สังคมเผด็จการ หรือสังคมแบบ ประชาธิปไตยก็ตามสื่อมวลชนล้วนมีบทบาทหน้าที่หลักในการเป็นสุนัขเฝ้ายาม หรือ Watch Dog ที่คอยติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลพร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานต่างๆ ของภาครัฐไปสู่สาธารณชนอย่างถูกต้อง เทียบตรง เป็นธรรม สร้างสรรค์ ไม่กล่าวหา ทั้งนี้โดย คำนึงถึงการรักษาผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ ไม่ทำหน้าที่เพื่อสนองวัตถุประสงค์ของ ตัวเอง หรือเป็นเครื่องมือรับใช้ของกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

นอกจากนี้สื่อมวลชนยังมีหน้าที่ในการเผยแพร่องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน ตัวอย่างเช่น การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการนำเสนอประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นให้สังคมส่วนรวม ได้รับรู้และช่วยกันแก้ไข หรือตรวจสอบรัฐบาลในการร่างกฎหมายและการนำมาบังคับใช้ การ ทูจริต เป็นต้น สื่อมวลชนที่ดีจะต้องไม่ไปชี้นำประชาชนผู้บริโภคว่าอะไรถูกอะไรผิดแต่ควรจะ นำเสนอข้อมูลอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะด้านที่เกี่ยวกับสิทธิต่างๆที่ประชาชนพึงมีถึงแม้ว่าสิทธินั้น จะกระทบต่อตัวสื่อเองก็ตาม รวมทั้งช่วยสร้างเสริมประชาธิปไตยให้กับสังคมด้วย ซึ่งตัว สื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อกระแสหลักทั้งสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์จะต้องสนับสนุนการมี ส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการเข้ามตรวจสอบรัฐบาลอย่างจริงจังและจริงจังด้วยการเปิด พื้นที่ให้ภาคประชาสังคมได้มีโอกาสในการแสดงออกในสิ่งที่ต้องการมากขึ้น เพื่อเป็นการสื่อสาร แบบสองทางที่สามารถทำให้ฝ่ายต่างๆในสังคมโดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่หลักในการ ตอบสนองความต้องการของประชาชน ได้เข้าใจถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และ สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆที่ตอบรับกับความเป็นจริงได้มากขึ้น ซึ่งหากสื่อกระแสหลักตระหนัก ถึงความสำคัญในจุดนี้ย่อมจะทำให้เกิดมุมมองความคิดเห็นที่สะท้อนตอบกลับจากประชาชนไปสู่ รัฐบาล และถ้ามีการเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาสังคมขึ้นอย่างกว้างขวางแล้วปล่อยให้มีการพัฒนาการไปเรื่อยๆก็จะทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดกว้างทางความคิด นำไปสู่เสียงที่ดังขึ้นของประชาชน ทุกภาคส่วน การที่รัฐบาลจะกระทำการใดๆที่ไม่ชอบมาพากลจะกระทำได้ยากขึ้น

ทั้งนี้ปัจจัยที่จะมาควบคุมกำกับการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ดีที่สุดคือ การตระหนักใน เรื่องมาตรฐานจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพของนักวิชาชีพสื่อมวลชนทุกแขนง ใน ขณะเดียวกันนอกเหนือจากการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อที่ พึงยึดถือและปฏิบัติตามแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อทุกแขนงต้องมีความ รับผิดชอบที่จะต้องมีส่วนในผลงานและหน้าที่ทั้งต่อวิชาชีพ ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม และต่อคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้สื่อมวลชนใช้สิทธิเสรีภาพของตนอย่างระมัดระวังและรอบคอบ ดังนั้นผู้ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับสื่อมวลชน รวมทั้งตัวของนักวิชาชีพสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นผู้นำทาง

ความคิดและมีอิทธิพลในด้านต่างๆ ทางสังคมจะต้องแสดงบทบาทและหน้าที่ของตน โดยคำนึงถึงหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมถึงความรับผิดชอบควบคู่กันไปด้วย

ถึงแม้ว่าภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมการประกอบธุรกิจทางสื่อมวลชนจำเป็นจะต้องมีการลงทุนเชิงการค้าเชิงพาณิชย์ที่มุ่งหวังกำไรเพื่อความอยู่รอด แต่ด้วยความที่ธุรกิจสื่อมวลชนมีอิทธิพลครอบงำความคิดและพฤติกรรมของประชาชนในสังคม จึงไม่สามารถที่จะมุ่งประกอบการเพื่อแสวงหากำไรเพียงอย่างเดียว เพราะจะต้องตระหนักถึงจริยธรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึกลึกซึ้งของชาวประชา ประกอบ และควรระลึกอยู่เสมอว่าสิ่งที่สื่อมวลชนถ่ายทอดสู่สาธารณชนนั้นจะส่งผลอย่างไรแก่ประชาชนในฐานะผู้บริโภคสื่อทั้งในแง่ส่วนตัวและสังคมส่วนรวม จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสื่อมวลชนในสังคมประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีความสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทุกประเภทไปยังมวลชน

นอกจากนี้บทบาทหน้าที่ในการแสวงหาข่าวสารและการนำเสนอข้อมูลข่าวสารไปสู่ความรับรู้ของประชาชนจัดได้ว่าเป็นหน้าที่หลักของสื่อมวลชน แต่ในหลายครั้งมักก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นอยู่เสมอ ทั้งโดยตั้งใจ ไม่เจตนา หรือโดยนโยบายขายข่าวขององค์กรสื่อแต่ละแห่ง และถึงแม้ไม่มีกฎหมายกำหนดโทษหมิ่นประมาท สำหรับผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา แต่หน้าที่ในการตรวจสอบ ดูแล และควบคุมเนื้อหา ข่าวสาร ข้อมูล ก่อนทำการตีพิมพ์ หรือนำเสนอผ่านสื่อใหม่ หรือสื่อรูปแบบอื่นๆ บรรณาธิการก็จำเป็นต้องตระหนักถึงผลกระทบความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลอื่น โดยยึดหลักความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นสำคัญความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้พฤติกรรมในการสื่อสารของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบเดิม จากที่เป็นผู้คอยรับสารเพียงอย่างเดียว (passive) กลายเป็นผู้รับสารที่มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาข่าวสาร (active) และสามารถสร้างหรือผลิตเนื้อหาข่าวสารนำเสนอได้ด้วยตัวเอง (generate contents) เช่นเดียวกับผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชน ที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี สื่อมวลชนที่ดีต้องทำหน้าที่ค้นหาความจริง วิพากษ์ วิเคราะห์อย่างตรงไป ตรงมา เพื่อประโยชน์สาธารณะ นับหนึ่งคือการทำหน้าที่ “หมาเฝ้าบ้าน” ไม่ว่าข่าวสาร ข้อมูลที่นำเสนอจะเข้าข่ายให้มีการฟ้องคดีฐานหมิ่นประมาทหรือไม่ก็ตาม ปรากฏการณ์สังคมออนไลน์ (Social Media) ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตอย่างกว้างขวาง ในแง่บวก Social Media จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการรายงานข่าวผ่านช่องทางใหม่ๆ เพื่อความรวดเร็วและหลากหลาย เช่น Youtube, Twitter และ Facebook เป็นต้น สื่อเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการปฏิวัติการรายงานข่าวอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นองค์กรวิชาชีพสื่อที่มีหน้าที่ดูแล รับผิดชอบ กำกับการทำงานให้เป็นไปตามหลักจรรยาบรรณของสื่อโดยเฉพาะสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติร่วมกับสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ ต้องทำหน้าที่กำกับดูแลสื่อใหม่

เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบวิชาชีพสื่อในฐานะที่เป็นสมาชิก ทั้งนี้ผู้ทำอาชีพสื่อจะต้องเข้าใจสถานะความเป็นสื่อในการใช้ Social Media ที่อาจได้รับความเชื่อถือมากกว่าบุคคลโดยทั่วไป แม้จะส่งผ่านข้อความที่เป็นส่วนตัวได้แต่ในพื้นที่ข่าว หรือความคิดเห็นยังต้องเคารพหลักการ “พูดความจริง” เพื่อมิให้พื้นที่สาธารณะใน Social Media เป็นเพียงพื้นที่ในการกระจายข่าวร้าย หรือเป็นเครื่องมือโฆษณาชวนเชื่อเท่านั้น เมื่อพิจารณาในด้านของการทำงาน สื่อมวลชนในยุคสื่อใหม่จึงต้องทำงานด้วยความระมัดระวังและรับผิดชอบมากขึ้น เพราะโอกาสในการกระจายข่าวสารข้อมูลก็คือโอกาสในการถูกฟ้องคดีหมิ่นประมาท ในขณะเดียวกันผู้โพสต์ข้อความเจ้าของงานเขียน หรือบทความ ที่อาจถูกส่งผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ก็จะต้องรับผิดชอบในทางกฎหมายคดีหมิ่นประมาท ยกเว้น บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการเว็บไซต์ เว็บไซต์มาสเตอร์ ที่มีส่วนรู้เห็นในข้อความหมิ่นประมาท อาจต้องรับผิดชอบในฐานะตัวการร่วม (จักรกฤษณ์ เพิ่มพูน, 2554)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการควบคุมสื่อมวลชนที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เชื่อว่าจะทำให้สื่อมวลชนมีพฤติกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพได้ดีกว่าการกำกับควบคุมโดยกลไกภาครัฐคือ การพัฒนามาตรการควบคุมกันเองโดยองค์กรวิชาชีพสื่อ ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์กรหลัก คือ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย โดยควรจะมีกฎระเบียบที่มีมาตรฐานในการควบคุมลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างเข้มงวด อีกทั้งคณะกรรมการกำกับควบคุมจำเป็นต้องสรรหาบุคคลทั้งจากภายในซึ่งเป็นสมาชิกขององค์กรวิชาชีพ และสรรหาบุคคลจากภายนอกที่ไม่ได้เป็นภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสื่อสารมวลชนมาเป็นคณะกรรมการร่วมด้วย เนื่องจากบุคคลที่มาจากภายนอกไม่ได้ข้องเกี่ยวกับสื่อในฐานะที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจสื่อรายหนึ่งรายได้โดยตรง จึงจะทำให้ไม่มีประเด็นปัญหาเรื่องผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรมกับทุกฝ่ายและความมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎระเบียบต่างๆอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ อีกทั้งองค์กรวิชาชีพสื่อต่างๆ ควรเข้าไปมีบทบาทชี้นำสังคมในการตรวจสอบการให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับสาธารณชน การสร้างเครือข่ายขององค์กรสื่อ และการประสานการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมให้มากขึ้น เพื่อให้้องค์กรวิชาชีพสื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการกำกับดูแลสื่อมวลชนไทยได้อย่างเข้มแข็ง รวมถึงตัวของนักวิชาชีพสื่อทุกแขนงต้องร่วมมือกันในการตรวจสอบสื่อด้วยกันเองอีกทางจึงจะเป็นผลดีต่อสื่อในการป้องกันการถูกแทรกแซงโดยรัฐบาล

อย่างไรก็ตามแม้ในปัจจุบันจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพสื่อ (คพส.) เพื่อที่จะทำแผนพัฒนาแนวคิด ยุทธศาสตร์การพัฒนาสิทธิเสรีภาพและจริยธรรมให้กับสื่อมวลชนไทยขึ้นมาก็ไม่อาจจะประสบความสำเร็จได้ถ้าสื่อมวลชนยังขาดซึ่งความร่วมมือและ

ความตระหนักในเรื่องจริยธรรมมากพอ เพราะฉะนั้นภาคประชาสังคมจะต้องเป็นอีกช่องทางหนึ่ง ที่ช่วยสอดส่องดูแลให้สื่อมวลชนปฏิบัติหน้าที่โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี อีกทั้งภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมองค์กรวิชาชีพต่างๆควรมีการจัดตั้ง กองทุนให้กับผู้ประกอบการวิชาชีพที่เป็นสมาชิกที่เรียกว่า “กองทุนสำหรับนักข่าว” เพื่อให้ตัว ของนักวิชาชีพสามารถปฏิเสธอำนาจเงินทุนที่มาล่อใจ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี มี อิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ถูกต้องอย่างมีมาตรฐานจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ภายใต้อิทธิพลความรับผิดชอบต่อสังคม

2) กลไกภาครัฐ

สำหรับกลไกในส่วนของภาครัฐซึ่งกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็ได้รับรองเสรีภาพในการแสดงออกของบุคคลและเสรีภาพของสื่อมวลชนนี้ เป็นไปอย่างก้าวหน้านับตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับปีพ.ศ.2540 สำหรับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้รับรองไว้ในมาตรา 45 ถึงมาตรา 48 โดย มาตรา 45 เป็นมาตราหลักซึ่งรับรองสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ และสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน รวมทั้งให้ความคุ้มครองการนำเสนอข่าวสาร ของผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนไว้อย่างชัดเจน บทคุ้มครองในที่นี้หมายรวมทั้งสื่อดั้งเดิม (สื่อ กระแสหลัก) และสื่อทางเลือกรูปแบบใหม่ แต่ภายใต้ระบอบการปกครองโดยกฎหมาย (นิติรัฐ) การใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลจะต้องอยู่ภายในขอบเขตตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า แม้แต่รัฐธรรมนูญเองก็บัญญัติให้อำนาจรัฐกำหนดมาตรการทางกฎหมายก็เพื่อจำกัดหรือควบคุม การใช้สิทธิเสรีภาพในเรื่องดังกล่าวได้ ทั้งนี้ด้วยเหตุผล 4 ประการ คือ เพื่อความมั่นคงแห่งรัฐ เพื่อ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลหรือชื่อเสียงของ บุคคลอื่น และเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน นอกจากนี้มาตรา 45 ยังมีความก้าวหน้ามากตรงที่ห้ามรัฐปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น ใดไม่ว่าในกรณีใดๆก็ตาม และห้ามรัฐแทรกแซงการเสนอข่าวหรือเซ็นเซอร์ข่าวเว้นแต่จะมี กฎหมายเฉพาะให้อำนาจไว้เสรีภาพของสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์อย่างมากกับเสรีภาพในการ แสดงออกของบุคคล เนื่องจากหากสื่อมวลชนไม่มีเสรีภาพ ก็ยากที่ปัจเจกบุคคลจะมีเสรีภาพในการ แสดงออก เนื่องจากบุคคลมักต้องใช้สิทธิในเสรีภาพนี้โดยผ่านสื่อ

มาตรา 46 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 ได้รับรองเสรีภาพในการเสนอข่าว ของพนักงานหรือลูกจ้างในสื่อมวลชนที่มีเอกชนหรือรัฐเป็นเจ้าของสามารถมีเสรีภาพในการเสนอ ข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญและต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งการ ประกอบวิชาชีพ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ เจ้าของ

กิจการนั้น หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หากทางฝ่ายการเมืองหรือเจ้าของใช้อำนาจอิทธิพล หรืออะไรต่าง ๆ เข้ามาแทรกแซง ให้ถือว่าเป็นการจงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ ซึ่งจะมีผลไปถึง การให้ถอดถอนจากตำแหน่งทางการเมืองได้ อีกทั้งมีสิทธิจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องสิทธิ เสรีภาพ และความเป็นธรรม รวมทั้งมีกลไกควบคุมกันเองขององค์กรวิชาชีพอันเป็นการให้ความคุ้มครอง สิทธิในการจัดตั้งองค์กร เช่น การที่คนในวงการสื่อร่วมกันตั้งสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติขึ้นมา และไม่ประสงค์ให้มีการออกกฎหมายมาจัดตั้ง เพราะการจัดตั้งสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติตามกฎหมายแล้ว ฝ่ายการเมืองก็ต้องตั้งคนของเขาเข้ามาใส่ในสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติด้วยทุก ครั้ง ไป ตั้งแต่มีการเสนอกฎหมาย รัฐบาลในฐานะเจ้าของร่างจะเสนอให้เอาคนของเขาไป ไม่ได้ ทำให้องค์กรวิชาชีพของสื่อมีความเป็นอิสระ ไม่สามารถเรียกว่าเป็นองค์กรเพื่อควบคุมกันเองได้ ส่วนนี้เป็นการรับรองการจัดตั้งองค์เพื่อการควบคุม

กันเองขององค์กรวิชาชีพสื่อไว้

ส่วนมาตรา 47 กำหนดว่าคลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และ โทรคมนาคมเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งเป็นบทบัญญัติเดียวกับที่มี อยู่ในรัฐธรรมนูญปี 2540 อันเป็นที่มาของวิทยุชุมชนและโทรทัศน์บอกรับสมาชิกระดับท้องถิ่นที่ ได้เกิดขึ้นมากมายทั่วประเทศ จะต้องมียุทธศาสตร์เดียวในการจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับ การประกอบกิจการวิทยุ โทรทัศน์ และโทรคมนาคม

และมาตรา 48 ห้ามผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเจ้าของหรือถือหุ้นในกิจการ หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม ไม่ว่าในนามของตนเองหรือให้ ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแทน หรือจะดำเนินการโดยวิธีการอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือ ทางอ้อมที่สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในทำนองเดียวกับการเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นใน กิจการดังกล่าว

แต่อย่างไรก็ตามการมีตัวกฎหมายอย่างเดียวไม่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาการ แทรกแซงสื่อมวลชนโดยรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพถ้าปราศจากการนำกฎหมายไปบังคับใช้ที่ ได้มาตรฐาน ทั้งนี้สืบเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มีบทบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ 2540 มาตรา 40 และมาตรา 335(2) ในส่วนที่เกี่ยวกับองค์กรของรัฐที่เป็น อิสระทำหน้าที่ในการจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมให้มีเพียงหนึ่งองค์กรจากเดิมที่มีสององค์กร คือ สำนักงาน กิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ หรือ กสช. และสำนักงานคณะกรรมการกิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ กทช. จนขณะนี้นำไปสู่กระบวนการสรรหาคณะกรรมการกิจการ กระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ซึ่งในขณะนี้การสรรหา กสทช.โดยวุฒิสภาได้เสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ซึ่งการต้องมี กสทช.ก็เพื่อเป็นองค์กรกำกับดูแลที่เป็น

อิสระที่จะจัดสรรคลื่นความถี่เสียงใหม่เพื่อกระจายการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากคลื่นให้สมดุลมากขึ้นพร้อมๆ กับตอบสนองประโยชน์สาธารณะและอยู่บนพื้นฐานของการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม

นอกจากนี้ปัญหาที่สำคัญในการนำกฎหมายไปสู่การบังคับใช้คือ วัฒนธรรมในการนำกฎหมายไปบังคับใช้ของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐจะยึดหลักพิจารณาของผู้นำไปปฏิบัติเป็นหลัก ส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมขึ้น จนกลายเป็นความวุ่นวายของสังคมในที่สุด ด้วยเหตุนี้ภาครัฐควรมีการทบทวนขอบเขตในการใช้อำนาจทางกฎหมายของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐ และต้องอธิบายถึงที่มาและที่ไปของการบังคับใช้กฎหมายนั้นๆ ให้ประชาชนทราบอย่างชัดเจนด้วย เพื่อไม่ให้เกิดการใช้อำนาจที่เกินขอบเขตของเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งตัวของนักการเมืองที่จะเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศแทนประชาชนจะต้องมีความตระหนักถึงสิทธิของประชาชนและของสื่อในระบบประชาธิปไตย ยึดมั่นในหลักคุณธรรมและจริยธรรมที่สูงกว่าประชาชนทั่วไป และที่สำคัญผู้มีอำนาจรัฐจะต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมทางความคิดจากเดิมที่มุ่งเน้นการสื่อสารทางเดียวไปสู่แนวคิดใหม่ที่เปิดกว้างในการรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายจากภาคประชาสังคม เพื่อนำมุมมองที่หลากหลายมาพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป แต่ทั้งนี้ประเด็นปัญหาสำคัญอยู่ตรงที่ว่าสังคมไทยยังไม่พร้อมที่จะก้าวสู่การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง จนทำให้ประเทศต้องประสบกับปัญหาความวุ่นวายรอบด้านทั้งเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

3) กลไกภาคประชาสังคม

สุดท้ายทางด้านของภาคประชาสังคมในฐานะผู้บริโภคข่าวสารย่อมมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ควบคุมและตรวจสอบสื่อมวลชนให้ปฏิบัติหน้าที่โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพภายใต้ความสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาสังคมมีส่วนช่วยในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแทรกแซงสื่อโดยรัฐบาล เนื่องจากถ้าภาคประชาสังคมมีความตื่นตัวในเรื่องการเฝ้าระวังหรือจับตาการปฏิบัติหน้าที่ทั้งในส่วนของสื่อมวลชนและรัฐบาลอย่างใกล้ชิดก็จะส่งผลให้ทั้งสื่อมวลชนและรัฐบาลผู้มีอำนาจรัฐอยู่ในมือไม่กล้าประพฤติตนออกนอกกรอบนอกทาง

ความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมในส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาคประชาชน นักวิชาการ องค์กรอิสระ และภาคเอกชนทั้งหลาย สามารถทำให้สื่อมวลชนไทยมีความเข้มแข็งมากขึ้นตามไปด้วย และเมื่อสื่อมวลชนมีความเข้มแข็งในตัวเองก็ย่อมเป็นการยากที่สื่อมวลชนจะตกอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาล อำนาจทุน หรืออิทธิพลใดๆ เนื่องจากเมื่อสื่อมวลชนแสดงบทบาทหน้าที่ของตนตามหลักวิชาชีพอย่างเต็มที่ โดยตั้งอยู่บนมาตรฐานทางจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อแล้วนั้นพลังจากภาคประชาสังคมจะเป็นเสมือนเกราะที่ช่วยปกป้องคุ้มครองสื่อมวลชนจากการ

คุกคามหรือแทรกแซงจากผู้มีอำนาจรัฐได้ และเมื่อภาคประชาสังคมมีความเข้มแข็งจะนำไปสู่การรู้เท่าทันสื่อในฐานะผู้บริโภคที่จะต้องมียุทธศาสตร์ในการคิดวิเคราะห์และรับข่าวสารอย่างมีวิจารณญาณ มีความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิในฐานะผู้บริโภคสื่อของตนเองว่ามีขอบเขตอย่างไรบ้าง และจะสามารถใช้สิทธิที่มีผ่านช่องทางไหนได้บ้างหากเกิดกรณีที่ถูกละเมิดโดยการกระทำของสื่อที่ไร้จริยธรรมและจรรยาบรรณ

ทั้งนี้สิ่งสำคัญที่จะทำให้ภาคประชาสังคมมีความเข้มแข็งได้นั้นทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ตัวองค์กรสื่อ ภาคเอกชน รวมถึงองค์กรอิสระทั้งหลายจะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง รวมทั้งต้องมีความจริงใจในการสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาสังคม โดยการรณรงค์และกระตุ้นให้ภาคประชาสังคมรู้ถึงสิทธิเสรีภาพที่ตนพึงมีตามที่กฎหมายกำหนด แต่ทั้งนี้เงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างความเข้มแข็งและรู้เท่าทันสื่อให้กับภาคประชาสังคมคือ สภาพความเป็นจริงของคนไทยที่ยังคงต้องมีการปรับตัวอีกมากในเรื่องของการยอมรับความคิดที่แตกต่างหลากหลาย เนื่องจากที่ผ่านมารัฐบาลทุกสมัยพยายามที่จะควบคุมข่าวสารให้มีเพียงด้านเดียวมาโดยตลอด เพราะฉะนั้นเมื่อประชาชนไม่ได้รับการปลูกฝังมาให้รู้จักรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างรอบด้าน จึงเป็นผลทำให้สังคมไทยไม่สามารถปรับตัวเพื่อรับมือกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นตัวของสื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อกระแสหลักนอกจากจะต้องช่วยให้ประชาชนมีความเข้มแข็ง สื่อมวลชนจะต้องปรับตัวโดยการพยายามเปิดพื้นที่ให้กับภาคประชาสังคมในการสื่อสารทางความคิดให้มากยิ่งขึ้นด้วย เพื่อจะได้มีมุมมองที่แตกต่างและหลากหลายจากทุกภาคส่วนในสังคม

นอกจากนี้เนื่องจากในปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารได้มีการพัฒนาอย่างกว้างขวางส่งผลให้ภาคประชาสังคมสามารถรับรู้ข่าวสารได้รอบด้านและรวดเร็ว จึงควรส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมมีความตื่นตัวในการเข้ามามีส่วนร่วมเฝ้าระวังและติดตามตรวจสอบการทำหน้าที่ทั้งของสื่อและรัฐบาลรวมถึงหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาสังคมที่ช่วยทำให้สังคมได้รู้ได้เห็นเรื่องราวและข้อเท็จจริงต่างๆมากขึ้น รวมถึงช่วยพัฒนาสื่อมวลชนไทยให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น เนื่องจากพลังหรือเสียงของภาคประชาสังคมทั้งหลายจะกลายเป็นส่วนหนึ่งในการกดดันการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนและรัฐบาลให้อยู่ภายใต้มาตรฐานจริยธรรมหรือจรรยาบรรณของวิชาชีพ แต่ในความเป็นจริงของสังคมไทยมีประชาชนส่วนน้อยเท่านั้นที่ตระหนักในเรื่องการมีส่วนร่วมเพื่อตรวจสอบสื่อและตรวจสอบรัฐบาล เพราะประชาชนส่วนใหญ่ที่เป็นคนในชนบทยังไม่มีความรู้ในเรื่องนี้เท่าที่ควร อีกทั้งยังคงเป็นเหยื่อให้กับสื่อมวลชนที่ขาดจริยธรรม แสดงให้เห็นว่าประชาชนคนไทยยังไม่มีความเข้มแข็งมากพอในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบสื่อและรัฐบาล ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มองว่าผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแทรกแซงคือตัวของสื่อมวลชน

โดยลืมนองให้ลึกลงไปว่าแท้จริงแล้วผลกระทบโดยตรงนอกจากตัวสื่อก็คือ ประชาชนผู้บริโภคสื่อด้วยเช่นกัน

จากการศึกษาพบว่าช่องทางหนึ่งที่สามารถทำให้ภาคประชาสังคมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบสื่อและรัฐบาลได้คือ “สื่อใหม่ หรือ New Media” ผ่านทางอินเทอร์เน็ตและสังคมออนไลน์ทั้งหลายที่เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิต โดยการเป็น “นักข่าวพลเมือง หรือ Citizen Journalist” ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ประชาชนจากหลายกลุ่มหันมาจับกล้องสวมนาฬิกาเป็นนักข่าว เพื่อบอกเล่าเรื่องราวในท้องถิ่นของตน อันเป็นการสะท้อนภาพปัญหาและข้อเท็จจริงที่มาจากมุมมองของคนในท้องถิ่นที่ แสดงให้เห็นถึงการเติบโตของภาคประชาสังคมที่มีพัฒนาการที่ดีในด้านการใช้สื่อทางเลือกใหม่ๆ ซึ่งเป็นอีกช่องทางที่สามารถทำให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งในการรวมกลุ่มกันเพื่อตรวจสอบการดำเนินงานที่ทั้งของสื่อมวลชนและของรัฐบาล เพราะฉะนั้นภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ประชาชนในระดับท้องถิ่นมีโอกาสเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ในขณะที่เดียวกันภาครัฐควรจะมีบัญญัติกฎหมายมารับรองสถานภาพการมีส่วนร่วมในสังคมออนไลน์ของภาคประชาสังคมให้ชัดเจนมากขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันให้ภาคประชาสังคมได้แสดงออกผ่านทางช่องทางสื่อใหม่ได้อย่างเต็มที่

อย่างไรก็ตามตามพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมพ.ศ. 2553 มาตรา 27 ที่กำหนดให้มีหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภคสื่อขึ้นมาเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพให้กับประชาชน ทั้งนี้ในปัจจุบันที่สื่อมีความหลากหลายขององค์กรหรือหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภคจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง และควรมีเอกภาพในการดำเนินงาน บุคลากรควรเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกิจการนั้นๆ ที่สำคัญต้องปราศจากการแทรกแซงจากภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงควรให้ความสำคัญและมีความครอบคลุมทุกด้าน ทั้งกิจการโทรคมนาคม กิจการวิทยุโทรทัศน์ เนื่องจากปัจจุบันมีการร้องเรียนจากผู้บริโภคจำนวนมาก อีกทั้งต้องการให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภค ต้องมีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการดำเนินงาน เพื่อสามารถช่วยแก้ไขปัญหาและดำเนินการพิทักษ์สิทธิผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง อันจะทำให้ผู้บริโภคมีความตื่นตัว รู้เท่าทันสื่อ และร่วมรณรงค์ให้มีการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการผลิตสื่อที่เกิดประโยชน์ต่อสังคมและท้ายที่สุดเมื่อประชาสังคมทุกภาคส่วนในฐานะผู้บริโภคมีความเข้มแข็งก็จะเป็นกลไกอีกอย่างที่สำคัญในการกำกับสื่อและรัฐบาล

นอกจากนี้ศาสตราจารย์นายแพทย์ ประเวศ วะสี ได้ให้ข้อเสนอแนะที่จะทำให้ประชาชนสามารถรู้เท่าทันสื่อสรุปได้คือ ด้วยความที่คนไทยขาดวิจารณญาณ จึงตกเป็นเหยื่อของโฆษณาทางธุรกิจการโฆษณาทางการเมือง ทำให้เกิดการบริโภคจนเสียสุขภาพจิต เสียสุขภาพเศรษฐกิจ และสังคมเกิดความแตกแยก เพราะฉะนั้นจึงควรที่จะเพิ่มเติมหลักสูตรว่าด้วยการวิเคราะห์ข่าวประจำวัน ในทุกระดับการศึกษาตั้งแต่ประถม-ระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้เพื่อปลูกฝังให้เด็กไทยรู้จักการคิด

วิเคราะห์ว่าข่าวที่ได้รับฟังมาตลอด 24 ชั่วโมงนั้นมีอะไรที่เชื่อถือได้ อะไรที่เชื่อถือไม่ได้ อะไรที่เป็นประโยชน์ อะไรที่ไร้ประโยชน์ หรืออะไรที่มีโทษ เพราะถ้ามีการปลูกฝังตั้งแต่เด็กให้มีการเรียนรู้ร่วมกันก็จะทำให้คนไทยฉลาดและรู้เท่าทันความซับซ้อนของสิ่งต่างๆ ไม่จำกัดเฉพาะการเรียนรู้เท่าทันสื่ออย่างเดียว แต่จะรวมถึงการรู้เท่าทันทุกอย่างที่เกิดขึ้นในสังคม จนนำสังคมไทยไปสู่การเป็นสังคมนิยมการเรียนรู้ในที่สุด (บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา, 2552)

โดยสรุปจะเห็นได้ว่ากลไกของภาคส่วนต่างๆ ทั้งกลไกภาควิชาชีพสื่อ กลไกภาครัฐ และกลไกภาคประชาสังคมล้วนมีความสำคัญที่จะนำไปสู่มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแทรกแซงสื่อโดยรัฐบาลทั้งสิ้น ทั้งนี้ภาคส่วนต่างๆ จะต้องดำเนินการตามมาตรการในส่วนของตนเองอย่างเคร่งครัดและขณะเดียวกันก็ต้องเคารพในหน้าที่ของกันและกัน เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์จากการดำเนินงานทั้งในส่วนของสื่อมวลชนและรัฐบาลเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอสำหรับภาควิชาชีพสื่อมวลชน

(1) นักวิชาชีพสื่อทุกแขนงควรรวมตัวกันให้เข้มแข็งและสร้างภูมิกันความเป็นอิสระให้ตัวเอง เพื่อใช้เป็นกลไกในการต่อรองและคานอำนาจกับกลุ่มทุนผู้เป็นเจ้าของสื่อรวมถึงผู้มีอำนาจรัฐไม่ให้เกิดการผูกขาดที่ควมรวมอำนาจทุน อำนาจการเมือง และอำนาจสื่อไปไว้ที่คนกลุ่มเดียว

(2) นักวิชาชีพสื่อมวลชนควรใช้เสรีภาพในฐานะสื่อมวลชนอย่างถูกต้องและคุ้มค่าโดยต้องตระหนักอยู่เสมอว่าต้องไม่ใช่เสรีภาพไปละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น รวมทั้งควรรายงานข้อมูลข่าวสารต่างๆ ตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะหากเกิดกรณีที่รัฐบาลพยายามเข้าไปแทรกแซงและควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อให้สาธารณชนได้รับทราบถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้ให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการปกป้องสิทธิเสรีภาพทั้งของตัวสื่อและของประชาชน

(3) นักวิชาชีพสื่อและองค์กรเกี่ยวกับสื่อทั้งหลายควรรณรงค์ให้เลิกคตินิยมที่ว่า “แมลงวันขอมไม่ดอมแมลงวันด้วยกัน” เพราะความไม่ดีที่เป็นข้อบกพร่องของสื่อมวลชนด้วยกันเองก็ควรที่จะถูกนำมาเผยแพร่เช่นเดียวกันกับสื่อมวลชนที่แสวงหาหรือขุดคุ้ยเรื่องไม่ดีของคนอื่นๆ โดยเฉพาะหากเกิดกรณีที่สื่อใดยอมให้รัฐบาลแทรกแซงและใช้เป็นเครื่องมือของรัฐบาลยังสมควรที่จะต้องตีแผ่ให้สังคมได้รับทราบและร่วมมือกันแก้ไขและป้องกันต่อไป ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตือนและควบคุมให้สื่อมวลชนมีความระมัดระวังตัวที่จะไม่กระทำผิดจริยธรรมและจรรยาบรรณและจะได้มีความรับผิดชอบมากขึ้น

(4) ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนควรจะพัฒนาตนเองและปรับปรุงคุณภาพในการ

นำเสนอข่าวสารอยู่เสมอ รวมถึงจะต้องร่วมมือกันในการตรวจสอบสื่อด้วยตนเองอีกทางหนึ่ง เพื่อให้การรายงานข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไปยังประชาชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นการสร้างความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมให้กับประชาชนได้เป็นอย่างดี อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะทางการรับรู้ข่าวสารของประชาชน นำไปสู่การเป็นสังคมที่มีเหตุผลต่อไป

(5) ควรจะมีการปลูกฝังจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อโดยการประสานความร่วมมือกันของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษา และองค์กรสื่อที่รวมถึงองค์กรวิชาชีพสื่อต่างๆ ที่ควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุงหรือปฏิรูปการเรียนการสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ทั้งด้านวิชาชีพและวิชาการ โดยเฉพาะเรื่องจริยธรรมของนักสื่อสารมวลชน ด้วยการปลูกฝังเรื่องความรับผิดชอบและการปฏิบัติหน้าที่ที่ดีในการเป็นนักสื่อสารมวลชน เพื่อเป็นการสร้างบุคลากรในสายงานนี้ให้เป็นผู้มีคุณภาพ เสริมสร้างทัศนคติและลักษณะนิสัยที่เหมาะสมกับการเป็นนักวิชาชีพสื่อมวลชน อีกทั้งปลูกจิตสำนึกทางจรรยาบรรณวิชาชีพและความตระหนักรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม อันจะเป็นพื้นฐานต่อไปในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนที่ดีที่มุ่งสร้างสรรค์สังคมอย่างแท้จริง และมีความภาคภูมิใจและเกียรติภูมิในวิชาชีพสื่อมวลชน

(6) ในการจัดตั้งคณะกรรมการในองค์กรวิชาชีพสื่อต่างๆ ที่มาทำหน้าที่กำกับดูแลสื่อมวลชนที่เป็นสมาชิกให้อยู่ในหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพนั้น ควรจะมีทั้งคณะกรรมการที่มาจากองค์กรสื่อที่เป็นสมาชิกภายในและสรรหาบุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสื่อสารมวลชนเข้ามาทำหน้าที่ร่วมกับด้วย อีกทั้งควรต้องปรับปรุงทำให้กลไกการควบคุมกำกับกันเองให้แข็งแกร่งขึ้น โดยเฉพาะเรื่องของกฎระเบียบที่ได้มาตรฐานในการควบคุมลงโทษผู้ฝ่าฝืนที่ต้องมีความเข้มงวด เพื่อจะได้กำจัดภาพลักษณ์เดิมๆ ที่องค์กรวิชาชีพสื่อมักถูกสังคมมองว่าเป็นแค่ “สื่อกระดาก” ที่ไม่มีองค์กรสื่อสมาชิกเกรงกลัว

(7) องค์กรสื่อทุกแขนงควรสร้างกระบวนการคัดสรรเจ้าหน้าที่หรือพนักงานที่จะมาปฏิบัติหน้าที่สื่อสารมวลชนอย่างมีคุณภาพโดยปราศจากระบบอุปถัมภ์ เช่น จบการศึกษาจากสถาบันที่มีคุณภาพเพียงพอหรือไม่ มีทัศนคติในเชิงบวกหรือลบในการทำงานเพียงใด หรือมีคุณสมบัติพื้นฐานเหมาะสมที่จะมาทำหน้าที่นำเสนอหรือกลั่นกรองข่าวสารมาสู่ประชาชนหรือไม่ เป็นต้น รวมทั้งองค์กรสื่อควรให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมพนักงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำไปพัฒนากระบวนการทำงานและสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพให้กับสังคมต่อไป

(8) องค์กรสื่อต่างๆ และองค์กรวิชาชีพ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันในการพิจารณาจัดทำประมวลจริยธรรมสำหรับสื่อใหม่ (New media) หรือปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป

2) ข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐ

(1) ภาครัฐควรจะมีการปรับปรุงกฎหมายต่างๆที่จำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชน โดยเฉพาะพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ พุทธศักราช 2550 โดยเฉพาะในมาตรา 14 ว่าด้วยเรื่องความผิดและโทษที่จะได้รับ และมาตรา 16 ว่าด้วยเรื่องของการหมิ่นประมาท รวมทั้งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ว่าด้วยการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ซึ่งควรจะให้ปรับให้มีลักษณะที่ไม่เป็นการเหวี่ยงแหอย่างกว้างๆ และควรจะมีการทบทวนขอบเขตในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ให้มีมาตรฐาน และสื่อสารให้ประชาชนทราบกันถ้วนหน้าเพื่อสร้างความเข้าใจตรงกัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการใช้อำนาจที่เกินขอบเขตของเจ้าหน้าที่รัฐ

(2) ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะมีการปรับปรุงกระบวนการฟ้องร้องสื่อกรณีที่ไปกระทำการละเมิดประชาชนผู้บริโภคจากเดิมที่ไม่ว่าใครอยู่ที่ไหนถ้าพบเจอว่าถูกสื่อมวลชนละเมิดสามารถไปแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่ใดก็ได้ให้เป็นการฟ้องร้องเพียงแห่งเดียว เพื่อจะได้ไม่ทำให้สื่อมวลชนผู้ถูกฟ้องร้องเสียเวลาในการที่จะไปพิสูจน์ความจริงตามกระบวนการยุติธรรม

(3) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งปฏิรูปกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารมวลชน โดยควรบัญญัติให้ชัดเจนและต้องตั้งอยู่บนหลักพื้นฐานว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็น รัฐจะใช้อำนาจในการปิดกั้นไม่ได้ และจะใช้ได้ก็ต่อเมื่อมีข้อยกเว้นสำคัญที่กล่าวถึงเสียมิได้จริง ๆ เท่านั้น โดยต้องบัญญัติอย่างชัดแจ้งว่าเนื้อหาเหล่านั้นคือเนื้อหาในลักษณะใดบ้าง และในส่วนของสิทธิของเจ้าของเว็บไซต์ หรือสื่อบริการอื่นใดบนเครือข่ายออนไลน์ที่โดนปิดกั้นหรือถูกระงับยับยั้งไม่ให้เผยแพร่ รัฐหรือเจ้าหน้าที่ควรต้องแจ้งเหตุผล และแสดงคำสั่งศาลให้เจ้าของเว็บไซต์เหล่านั้นรับทราบก่อนเสมอ เพื่อสร้างให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

(4) ในส่วนของตัวนักการเมืองควรจะมีการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพขึ้นเป็นการเฉพาะสำหรับนักการเมืองที่รับผิดชอบในการตรวจสอบมาตรฐานจริยธรรมและจรรยาบรรณของนักการเมืองขึ้นมาเป็นกลไกการควบคุมกันเองสำหรับนักการเมือง เพื่อทำหน้าที่ในการตรวจสอบควบคุมกันเองของนักการเมืองให้มีพฤติกรรมที่อยู่ภายใต้จริยธรรมและจรรยาบรรณของวิชาชีพควบคู่ไปกับการตรวจสอบจากสื่อมวลชนและภาคประชาสังคม รวมทั้งควรจะมีการจัดตั้งเป็นโรงเรียนสำหรับฝึกอบรมนักการเมืองเป็นการเฉพาะ โดยศึกษากรณีของโรงเรียนนายอำเภอ หรือโรงเรียนปลัดอำเภอเป็นต้นแบบ แต่ทั้งนี้การอบรมนักการเมืองดังกล่าวหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการกำหนดหลักสูตรให้ชัดเจน เพื่อจะได้ให้นักการเมืองไทยปฏิบัติหน้าที่อย่างมีจริยธรรมและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ อันจะนำไปสู่การสร้างสรรค์ความเจริญให้กับประเทศไทยต่อไป

(5) รัฐบาลควรจะต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการปฏิรูปสถานีวิทยุโทรทัศน์

แห่งประเทศไทย ช่อง 11 หรือ สสท. 11 จากเดิมที่เป็นสถานีของรัฐให้เป็นสถานีโทรทัศน์สาธารณะเช่นเดียวกับสถานีโทรทัศน์สถานีโทรทัศน์ทีวีไทย (Thai PBS) เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ภาคประชาชน

(6) รัฐบาลควรส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมได้เข้าดำเนินกิจการและมีสิทธิ์เป็นเจ้าของกิจการสื่อมวลชนทุกประเภทได้โดยเฉพาะกิจการวิทยุและโทรทัศน์เช่นเดียวกับสื่อหนังสือพิมพ์ที่เอกชนมีสิทธิ์เป็นเจ้าของ อีกทั้งควรสนับสนุนให้วิทยุของสถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยได้ทำหน้าที่เป็นสื่อกระจายเสียงสาธารณะที่มีเครือข่ายทั่วประเทศ ทั้งนี้เพื่อยกเลิกระบบผูกขาดโดยรัฐและกระจายสิทธิในการใช้คลื่นไปสู่มีผู้ประกอบการภาคประชาสังคมต่างๆที่ดำเนินการโดยไม่แสวงหาผลกำไร

(7) ภาครัฐควรจะสนับสนุนและส่งเสริมให้ภาคประชาชนทั่วประเทศมีโอกาสเข้าถึงสื่อทางเลือกประเภทอินเทอร์เน็ตอย่างกว้างขวางและเหมาะสมทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ เพื่อความสะดวกในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและเพิ่มช่องทางที่รวดเร็วและหลากหลาย โดยการกระจายทั้งอำนาจการตัดสินใจและงบประมาณไปยังองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการบริหารจัดการกันเองมากขึ้น

(8) รัฐบาลและนักการเมืองผู้มีอำนาจรัฐควรสนับสนุนให้เกิดผู้แพร่ภาพและเสียงชุมชนให้สามารถมีบทบาทอย่างมากในการเสนอรายการที่มีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และช่วยเสริมเนื้อหาของผู้แพร่ภาพและเสียงเชิงพาณิชย์ให้มีความหลากหลาย และสนองตอบความต้องการในการรับรู้ข่าวสารของสาธารณะ โดยควรให้ส่งเสริมให้มีกฎหมายเฉพาะที่รับรองผู้แพร่ภาพและเสียงชุมชน มีระบบการให้ใบอนุญาตแก่ผู้ประกอบการกลุ่มนี้ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เหมาะสม และมีการจัดสรรคลื่นความถี่อย่างเพียงพอให้แก่ผู้แพร่ภาพและเสียงชุมชน รวมทั้งการให้เงินทุนสนับสนุนที่เหมาะสม

3) ข้อเสนอแนะสำหรับภาคประชาสังคม

(1) ประชาชนทุกภาคส่วนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้และพัฒนาตัวเองให้เป็นผู้มีสติปัญญา เพื่อจะได้รู้เท่าทันทั้งสื่อและรัฐบาลมากขึ้น จะได้ไม่ตกเป็นเหยื่อของสื่อมวลชนที่ไร้จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ และควรจะช่วยกันสอดส่องดูแลสื่อมวลชนให้มีคุณภาพควบคู่ไปกับการควบคุมสื่อกันเองผ่านทางองค์กรวิชาชีพต่างๆและกลไกทางกฎหมาย ต้องกล้าที่จะออกมารวมตัวกันเพื่อแสดงพลังมวลชนหากเกิดกรณีสื่อมวลชนถูกแทรกแซง อันเป็นการปกป้องอิสรภาพแห่งการสื่อสารของสังคมไทยให้รอดพ้นจากภัยคุกคามของอำนาจรัฐและอำนาจทุนหรืออิทธิพลใดๆ

(2) หากประชาสังคมต้องการให้สื่อมวลชนมีคุณภาพได้นั้น ประชาชนทุกภาค

ส่วนจะต้องมีวิจารณ์ในการเลือกตั้งนักการเมืองที่ดีมีคุณธรรมและจริยธรรมเข้ามาบริหารประเทศ เนื่องจากถ้าได้นักการเมืองที่มีคุณสมบัติดังกล่าวเข้ามาปัญหาการแทรกแซงสื่อก็จะไม่เกิดอย่างแน่นอน

(3) ส่งเสริมให้ประชาชนภาคส่วนต่างๆมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนว่าสื่อมวลชนนั้นควรมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อผู้รับสารอย่างไรบ้าง หากเมื่อใดที่สื่อมวลชนละเลยหรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนประชาชนจะต้องออกมาแสดงปฏิกิริยาคัดค้าน เช่น งดซื้อ งดรับฟัง หรือแสดงออกบนพื้นที่สาธารณะในสังคมออนไลน์ เป็นต้น

(4) ส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมมีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง เพื่อสร้างสื่อสาธารณะภาคประชาชนที่เป็นอิสระ มีสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลภายใต้กรอบจรรยาบรรณของสื่อที่มีจริยธรรมและศีลธรรม ไม่ได้ทำงานเพื่อหวังผลกำไรเป็นที่ตั้ง แต่เน้นให้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหาสาระเพื่อการเรียนรู้ของภาคประชาชนอย่างสูงสุด อีกทั้งเพื่อเป็นกลไกในการตรวจสอบสื่อและรัฐบาลโดยภาคประชาสังคม ในรูปขององค์กรที่ทำงานอย่างมีอาชีพที่มุ่งสร้างสรรค์ประโยชน์เพื่อสาธารณะอย่างแท้จริง

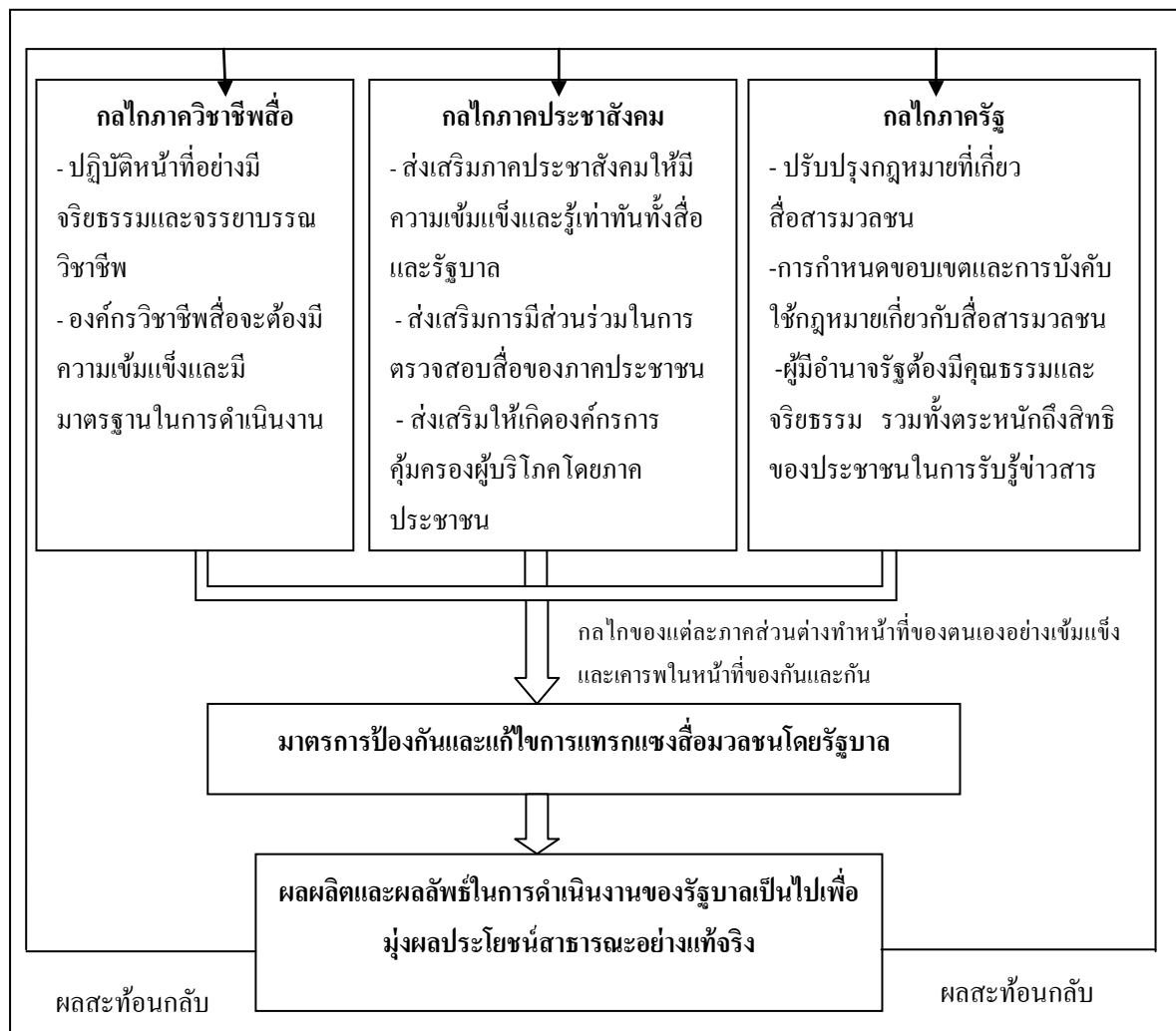
(5) ภาคประชาสังคมควรมีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งเพื่อเฝ้าระวังและติดตามการทำงานของสื่อและรัฐบาล โดยการก่อตั้งเป็นเครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภค และขยายการสื่อสารไปยังเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั่วประเทศ นำไปสู่การเชื่อมต่อกลไกในการทำงานเฝ้าระวังสื่อกับเครือข่ายในระดับภูมิภาค เพื่อให้เครือข่ายได้เข้ามาพูดคุยแลกเปลี่ยนการทำงาน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคโดยภาคประชาสังคม อันเป็นการเพิ่มอีกหนึ่งช่องทางในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคสื่อจากเดิมที่มีเฉพาะของภาครัฐและกลไกภาควิชาชีพ ซึ่งยังไม่ได้ตอบโจทย์เรื่องการมองประชาชนเป็นตัวตั้งในการทำงาน อีกทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการเพื่อจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ตามกฎหมายพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ มาตรการที่ 27 ว่าด้วย ซึ่งจำเป็นที่จะต้องผลักดันให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

(6) แนวทางในการคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 61² ควรให้ความสำคัญและมีความครอบคลุมทุกด้าน ทั้งกิจการโทรคมนาคม กิจการวิทยุโทรทัศน์ เนื่องจากปัจจุบันมีการร้องเรียนจากผู้บริโภคจำนวนมาก

² กำหนดว่า สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง และมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค ให้มีองค์กรเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภค ทำหน้าที่ให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐในการตราและการบังคับใช้กฎหมายและกฎ และให้ความเห็นในการกำหนด

อีกทั้งต้องการให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภค ต้องมีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการดำเนินงาน เพื่อสามารถช่วยแก้ไขปัญหา และดำเนินการพิทักษ์สิทธิผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง

สรุปมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแทรกแซงสื่อโดยรัฐบาล

ภาพ : แสดงขอบเขตในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแทรกแซงสื่อมวลชน โดยรัฐบาล

จากภาพข้างต้นแสดงภาพรวมของมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแทรกแซงสื่อโดยรัฐบาล ที่ต้องเริ่มจากกลไกภาควิชาชีพสื่อเองที่ต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในฐานะของสื่อมวลชนอย่างมีจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพภายใต้หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และต้องมิกลไกในการควบคุมตนเองโดยองค์กรวิชาชีพสื่อที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานมาช่วยในการ

มาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภครวมทั้งตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งนี้ให้รัฐสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการขององค์กรอิสระดังกล่าวด้วย

กำกับและควบคุมสื่อมวลชนด้วยตนเอง อีกทั้งตัวสื่อมวลชนทุกแขนงก็ต้องมีความจริงจังในการส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมทั้งหลายมีความรู้เท่าทันสื่อ รวมทั้งสร้างความตระหนักในการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในการตรวจสอบสื่อ เพื่อให้การติดตามเฝ้าระวังสื่อในส่วน of ภาคประชาสังคมดำเนินไปอย่างเข้มแข็ง ซึ่งปัจจุบันนี้เป็นยุคของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจึงเป็นเรื่องที่ง่ายยิ่งขึ้นในการที่จะให้ภาคประชาสังคมในฐานะที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการที่รัฐบาลพยายามเข้าไปแทรกแซงสื่อมวลชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไข โดยที่ภาคประชาสังคมจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตามเฝ้าระวังและตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาลและการใช้สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการใช้อำนาจและสิทธิในลักษณะที่เกินขอบเขตอันจะส่งผลต่อส่วนรวม รวมทั้งควรมีการรวมตัวกันของภาคประชาชนในการก่อตั้งเป็นองค์กรการคุ้มครองผู้บริโภคที่ดำเนินการโดยประชาชนไม่ใช่ภาครัฐอย่างที่เคยมีมา และเมื่อภาคประชาสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้นก็ย่อมทำให้สื่อมวลชนมีพฤติกรรมและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเข้มแข็งตามไปด้วย ทั้งนี้เมื่อภาคประชาสังคมและภาควิชาชีพสื่อมีความเข้มแข็งในตัวเองการที่รัฐบาลหรืออำนาจใดๆจะมาแทรกแซงก็เป็นไปได้ยาก

นอกจากนี้ในส่วนของกลไกภาครัฐก็ยังคงมีความจำเป็นที่จะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาการแทรกแซงสื่อโดยรัฐบาลด้วยการอาศัยกลไกทางด้านกฎหมายที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตั้งแต่มาตราที่ 45- 48 การกำหนดขอบเขตและอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสื่อสารมวลชนของเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งผู้ที่ที่เป็นรัฐบาลจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมที่สูงกว่าประชาชนทั่วไป รวมทั้งตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสื่อมวลชน

โดยสรุปจากทั้งหมดของบทความที่กล่าวมา เห็นได้ว่าถ้าหากกลไกของทั้ง 3 ภาคส่วนที่กล่าวมาสามารถดำเนินการตามแนวทางของแต่ละกลไกอย่างเคร่งครัดจริงจัง และในขณะเดียวกันก็ต้องเคารพในหน้าที่ของกันและกันอย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่องยั่งยืน มีการเชื่อมโยงการทำงานจากคณะทำงานหลากหลายสาขา และตรวจสอบสื่อหลากหลายประเภท ที่สำคัญต้องมีส่วนร่วมจากประชาชนอย่างกว้างขวาง ย่อมจะทำให้ได้มาซึ่งมาตรการป้องกันและแก้ไขการแทรกแซงสื่อมวลชนโดยรัฐบาลที่มีเหมาะสมกับสังคมไทย นำไปสู่ผลลัพธ์จากการดำเนินงานของรัฐบาลที่เป็นไปเพื่อมุ่งผลประโยชน์สาธารณะและสะท้อนกลับไปสู่ทุกภาคส่วนในสังคมอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- จักร์กฤษ เพิ่มพูน. (2554). **จริยธรรมสื่อ**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
{<http://www.oknation.net/blog/chakkrish/2007/03/31/entry-1>.} (วันที่ค้นข้อมูล :
20 ตุลาคม 2553)
- นวนน้อย ตรีนันท์, และคณะ. (2547). **เสรีภาพสื่อไทยในยุคเศรษฐกิจการเมืองผูกขาด**.
กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- บุญรักษ์ บุญยะเขตมาลา. (2552). **ปรากฏการณ์ทักษิณ ชินวัตร สื่อกับการเมืองทางวัฒนธรรม
ณ จุดเปลี่ยนแห่งทศวรรษ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พับลิค บุเคอรี.
- ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล. (2549). **ปัญหาเสรีภาพสื่อมวลชนยุค Media Democracy อิสระจาก
ทุน**. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- พิทยา ว่องกุล. (2541). **วิกฤติสื่อมวลชนในยุคจักรวรรดินิยมวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร:
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่มที่ 124, ตอนที่ 47
(24 สิงหาคม): 7-14.
- วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2539). **สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย**. กรุงเทพมหานคร: วิญญู
ชน.